

משפט הנידה והזבה

בשיעור זה נלמד את דיני הנידה והזבה. בתחילה נראה את דברי הטור והבית יוסף, בכדי לקבל רקע בנושא. אחר כך נראה את סוגיות הגמרא והראשונים בנושא. נראה את דין שימור יום עשירי ויום אחד עשר. ונלמד גם את תקנת רבי בשדות ואת חומרה דר' זירא.

- א. טור קפ"ג; בית יוסף עד "משרבו הגלויות".
- ב. מתי טובלת הנידה? נידה סז: "אמר רבה נדה בזמנה... שמא תבא לידי ספק".
- ג. מתי טובלת הזבה? משנה מגילה כ; נידה סז: הנ"ל; רש"י ותוס' ד"ה אבל אמרו; רשב"א, שם ד"ה א"ל רב פפי לרבא; משנה נידה עב; רמב"ם, איסורי ביאה פ"א ה"ז.
- ד. [מקצת היום ככולו: נידה לג. "תניא אמר רבי מאיר... דאיהו דחיק ומוקי אנפשיה"; נזיר טו: מתחילת העמוד ועד סופו (ואפשר להמשיך עוד מעט...); רשב"א נידה לג. ד"ה הא; תוס' נידה עא: ד"ה רואה].
- ה. שימור יום עשירי ויום אחד עשר: משנה נידה עא: "הרואה יום אחד עשר"; נידה נד. "אמר רב ששת זאת אומרת... בעי שימור" (ייתכן שכדאי להתחיל מעט קודם, בכדי להבין את הרקע); רמב"ם, איסורי ביאה פ"ו ה"ח; נידה עא: "איתמר עשירי... אף עשירי לא בעי שימור".
- ו. תקנת רבי בשדות וחומרה דר' זירא: נידה סו. "אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר רב, התקין רבי בשדות... כחרדל, יושבות עליו שבעה נקיים"; ברכות לא. "תנו רבנן אין עומדין... שבעה נקיים"; תוס' מגילה כח: ד"ה שאפילו רואות טיפת דם (ורש"י שם); ר"ן נידה סו. ד"ה ראתה יום א'; רבנו יונה ברכות כב: ד"ה שאפילו; ר"ף, במסכת שבועות ד. באלפס "אמר רב יהודה אמר שמואל התקין...".
- ז. טור ובית יוסף – השלמת סימן קפ"ג; שו"ע, ט"ז ונושאי כלים שם.

חידושי הרשב"א מסכת נדה דף סז עמוד ב

א"ל רב פפי לרבא מכדי האידנא כולהו ספק זבות נינהו ליטבלין ביממא דז'. יש מפרשים דטבילה בלחוד הוא דקשיא ליה, ולומר דממה נפשך השתא שריא למטביל ביממא דז' דהא ליכא משום סרך בתה דאם נדה היא תמניא לנדתה היא ואי זבה היא טבילת זבה ביום שביעי לטהרתה היא, ומתריצין משום דר' שמעון דאמר אחר מעשה של ספירה תטהר מיד דמקצת היום ככולו אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן כלומר לטבול ביום שמא תבוא לידי הספק דשמא אחר שטבלה ומחזקת עצמה כטהורה תשמש והרי היא עומדת בספק אולי תראה ותסתור, ולפי פי' זה פשיטא ליה לרב פפי דאסורה לשמש ביום ז' דהרי מכנסת עצמה בספק, וכן דרך פירושו של רש"י ז"ל ובעלי התוספות ז"ל, ולפי פי' זה לעולם לא תטבול אלא בלילה, בשביעי לא תטבול שמא תבוא לידי הספק כדאמרן וכיון שכן אף בשמיני לא תטבול משום סרך בתה, גם ראיתי בשמן של גאונים שאין האשה טובלת בזמן הזה אלא בלילה משום סרך בתה.

ויש מי שפי' דרב פפי לאו טבילה בלחוד קא קשיא ליה אלא אף להתירה לבעל קא קשיא ליה וה"ק ליטבלין ביממא דז' ולישתרין לבעל שהרי מקצת היום ככולו בספירת זבה, ומתריץ אסורה לשמש מדר' שמעון דשמא תראה בו ביום לאחר תשמיש ותסתור, והביאו ראיה לפי' זה ממה שאמרו בשילהי המפלת (כ"ט ב') בשמעתא דטועה בכ"א תשמש ופריק הא מני ר"ש היא דאמר אסור לעשות כן שמא תבא לידי הספק אלמא מותרת לטבול אפי' לר' שמעון ולא אסרוה אלא לשמש מפני הספק ולרבנן מותרת אפי' לשמש, ורש"י ז"ל בעצמו כן כתב שם ר"ש היא דאמר

אסור לעשות כן לשמש זבה ביום טבילתה, והכי תניא בתו"כ כיון שטבלה טהורה להתעסק בטהרות אבל אמרו חכמים לא תעשה כן שלא תבא לידי הספק אלמא אסור לעשות כן אעסק טהרות קאי וכנגדו תשמש לבעל, ולפי פי' זה מקילין ומתירין האידינא ליטבול ביממא דז' וליכא סרך בתה כלל.

ובנמוקי הרמב"ן נ"ר אפי' שהפי' הזה הוא הנכון ומוכרע ממקומו, אין נראה לומר שנקל לטבול ביום, דהא רבא דשרא במחוזא משום אבולאי הא לאו הכי אסור בתר חומרא דר' זירא הוה ועלה קאמר ליה רב פפי מכדי האידינא כולהו ספק זבות ניהו כלומר ולמה לי משום אבולאי אפי' כולהו נמי אלמא לרבא אית ליה משום סרך בתה ואפי' לבתר חומרא, והכי פרכיה אפי' לטבול ולהתיר לבעל תשתרי, ומתריצין להתיר לבעל אי אפשר משום דר"ש וכיון שכן אף לטבול אסור דאי טבלה מחזקא נפשה בטהורה מהשתא ואתיא לידי הספק והילכך אף בשמיני לא תטבול משום סרך בתה דכשם שהיא נסרכת אחר אמה בטבילה תסתרך אחריה בתשמיש גופיה כשם שהאם טובלת בשמיני ומשמשת בו ביום, וא"ת תשמיש גופיה דז' גזירה דרבנן היא ואנן ניקום וניגזור בח' גזירה לגזירה היא, י"ל כיון שבא לידי איסור כרת גזרינן, ואכתי ק"ל מ"מ הא אשכחן דאפי' לר"ש שרי למטבל ביממא דז' ולא גזר טבילה אטו תשמיש וכדאיתא בשמעתא דטועה דאוקימנא לה כר"ש ואסורה לשמש בכ"א ואפ"ה טובלת בו, וניחא לי דשאני התם דהא איכא כמה טבילות בשבועין טובא דאסורה לאחר טבילה והילכך מחמת טבילה דכ"א לא אתיא לשמש דהא קא חזיא דטבלה טובא ולא משתריא דטבילותיה לאו להיתר אלא משום דטבילה בזמנה מצוה, אבל כאן שטבילתה לטהרה לבעלה לערב איכא למיגזר כיון דמחזקת עצמה בטהורה לבעלה בטבילה זו תשמש מהשתא. ואי קשיא לך רבנן דר"ש היכי שרו לשמש ורב פפי נמי היכי ס"ל דמישתריא ולא חייש דילמא חזיא וסתרה והתנן לקמן בפרקין טבלה ביום שלאחריו ושמשה הרי זו תרבות רעה, י"ל דהתם הוא דוקא בשומרת יום דרגילה היא לבא לידי זיבה גדולה ורובן של נשים כן הילכך חיישינן אבל הכא דלאחר ז' נקיים מעיינה סתום ולא חיישינן והיינו דתלי לה בכל מקום בדר"ש ולא תלי לה בכו"ע דאמרוה לההיא דטבלה ביום שלאחריו בפרקין דהכא, וא"ת עוד אי ר"ש אתשמיש קאי היכי קאמר שמא תבא לידי הספק בודאי לידי הספק היא באה משעה ששמשה, לא קשיא דנוסחאי דוקני לא גרסי שמא אלא שלא תבוא לידי הספק, וכן הוא בהלכות הרב אלפסי ז"ל, וכן היא באותה שבתורת כהנים שכתבתי, ומ"מ כבר כתבנו שכיון שאסורה לשמש אסורה אף לטבול ואפי' בח' אי לאו משום אונס דאבולאי ואריותא וכיוצא בהן, וגדולה מזו כתב הראב"ד ז"ל בשם רב אחא משבחה ז"ל דאי טבלה בז' לא עלתה לה טבילה, ואינו מחוור דכולי האי לא אחמירי, והר"ז הלוי ז"ל מן המתירין לטבול ביום ואפי' לכתחלה וכתב דמדברי רב אחא משבחה גאון ז"ל אין ראייה שהוא ז"ל מדאורייתא קאמר, ונראין דבריו לפי הלשון שכתב הגאון ז"ל, ובטובלת בח' בדיעבד לכו"ע עלתה לה טבילה דהא שרינן אפי' לכתחילה משום צינה.

חידושי הר"ן מסכת נדה דף סו עמוד א

ראתה יום א' תשב ששה והוא שני ימים תשב ששה והן זו היא עיקר הגירסא ומש"ה יושבת ששה והן משום דחיישי' שמא יום א' ראתה דם טהור ושני דם טמא והוי תחלת נדה שאלו לא היו בני תורה להכיר במראות הדמים א"נ דיום ראשון שראתה הוי סוף זיבה ויום שני תחלת נדה וששה דקאמר' נקיים בעי דכיון דטועות משוינן להו איזה יום שתראה מספקי' להו בתחלת נדה ונקיים דקאמר לאו אכולהו יומי קאי אלא אשגר' לישן הוא ז' נקיים וא"ת וכיון דתקנתא דר' מוציאין מידי כל ספק למה החמירו בנות ישראל על עצמן שאפי' רואה דם טפה כחרדל יושבות עליה ז' נקיים י"ל כדי שלא יטעו בדבר שלפעמים הוי זבה גדולה ותהא סבורה שלא ראתה אלא שנים כגון שראתה ב' ראיות וא' מהן בין השמשות ולא תספור אלא ששה והן וכדי שלא יבאו לטעות בכיוצא בזה השוו מדותיהן שאפי' בדם טפה כחרדל היו יושבות ז' נקיים וכתב הרב אלפס ז"ל דאפילו בימי טוהר צריכה לישב ז' נקיים כיון דאיכא יולדת בזוב דצריכה ז' נקיים ועוד שעכשו כל הנשים הרי הן כולדות בזוב דהא קי"ל דא"א לפתיחת הקבר בלא דם ובנות ישראל החמירו על עצמן שיהו סופרות ז' לדם טפה כחרדל והגאונים ג"כ החמירו בדם טוהר וכתב הרמב"ן ז"ל שהדברים נראין כך אף לדין הגמ' שכשם שחששו לטועות בפתיחהו כן יש לחוש אם

ינהגו בימי טוהר שמא יבאו לטעות באותן שיושבות עליו לזכר ולנקבה ולנדה שמא ינהגו בהן קולא שיהו סבורות דכל שיש לה טומאת לידה יש לה ימי טוהר אבל בעל הלכות ורב אחא משבחא ז"ל כתבו שאף עכשיו אנו נוהגין בד' טוהר על דין תורה והרמב"ם ז"ל כתב שהדבר תלוי במנהג:

רבינו יונה על הר"ף מסכת ברכות דף כב עמוד א

שאפילו רואות טפת דם כחרדל וכו' י"מ שהחומרא היתה מפני שהיתה מראה הדם כעין החרדל ואין זה נראה דמה חומרא היתה זו שזה מן הדין הוא דהא בהדיא קי"ל במס' נדה שדם כמראה החרדל מטמא והחומרא ג"כ אינה מפני שהיה מועט כחרדל שזה אף הוא מן הדין כדתנן (ד' מ' א) ומטמאה בכל שהוא אלא פשר הדבר הוא כך שאם היה אומר דם סתם היינו אומרים שאין בזה חומרא כל כך מפני ששלשה בתים הם באשה חדר עליה ופרוזדור וכשהדם מרובה אפשר שמהיום שלשה ימים נעקר ויצא ביום הראשון מעט בבית הפנימי וביום השני נעקר מעט ויצא בבית האמצעי ועכשיו ביום השלישי נתקבץ הכל בבית החיצון ואף על פי שאינו מן הדין שיחוש האדם לדם שבפנים אלא כשבודקת ורואה בבית החיצון אפילו הכי כיון שאפשר שיהיה בזה הענין היינו אומרים שראוי לחוש וא"כ אין בזה חומרא גדולה שהרי אפשר נעקר הדם מהיום ג' ימים ודין הוא שנדון אותה כמו זבה גדולה ותשב ז' ימים נקיים אבל כשהדם הוא מועט רחוק הדבר לומר ששלשה משהוין היו ובכל יום ויום נעקר משהו אחד וקא משמע לן שאע"פ שהוא דבר רחוק שדבר מועט כל כך שיהיה נעקר מהיום שלשה ימים אפ"ה החמירו על עצמן ודנו אותו כאילו נעקר לגמרי ויושבת עליו ז' נקיים ואומר רבינו יצחק ז"ל שהאשה שלא ראתה דם אלא יום א' או ב' ימים בלבד ושמשה הלילה הסמוכה ליום שראתה צריכה שתשב ג' ימים תחלה ושתמנה ז' ימים נקיים אח"כ מפני שבודאי פולטת שכבת זרע אחר התשמיש וש"ז סמוך לג' ימים של תשמיש מטמא מפני שמסריח אבל מג' ימים ואילך אינו מסריח (אם לא) שנקלט ונעשה עובר ובמס' נדה (דף כב א) מפרש דבעיא ז' ימים נקיים לגמרי בלא שכבת זרע ואם לא תשב תחילה ג' ימים סמוך לתשמיש נמצא שפולטת בתוך הז' ימים ואינם נקיים לגמרי ואית דבעי מימר שטומאת שכבת זרע אינה אלא לענין אכילת תרומה בלבד שהיא חמורה יותר ואין זה נכון שהענין הזה כתוב במסכת נדה ומה טעם נקל ונאמר שלא נאמר גבי נדה אלא גבי תרומה אלא ודאי הדין הוא כמו שכתבתי. מפי מורי הרב נר"ו: